

Vihreä siirtymä kaipaa edelleen kannustimia investointien kotiuttamiseksi

Kilpailu vihreän siirtymän investoinneista on viime vuosina kiihtynyt, kun valtiot pyrkivät varmistamaan paikkansa osana nopeasti kehittyvää energiajärjestelmää. Hankekehittäjiä ja sijoittajia on Suomessakin houkuteltu erilaisin kannustimin. Onnistuessaan kannustimet mahdollistavat riskialttiimmat sijoitukset, joita uudet vihreän siirtymän teknologiat aluksi usein ovat.

Millä keinoilla vihreän siirtymän investointeja ja hankkeita on edesautettu Suomessa ja millaisia kannustimia ja ohjauskeinoja onnistumisten takana on ollut?

Suomen tuulivoima-alan nopea kehitys on hyvä esimerkki kannustimien vauhdittamasta vihreästä siirtymästä

Syöttötariffijärjestelmällä on ollut merkittävä rooli tuulivoima-alan kehittymiselle Suomessa. Syöttötariffilla sähkötuottajalle tarjotaan takuuhinta tuotetulle sähkölle kahdeksitoista vuodeksi. Kyse on ohjauskeinosta, jonka tarkoituksena on ollut lisätä tuulivoiman käyttöä tarjoamalla houkutteleva takuuhinta myytävälle sähkölle.

Syöttötariffi otettiin käyttöön vuonna 2011, minkä jälkeen on rakennettu lukuisia tuulivoimapuistoja, jotka ovat päässeet hyödyntämään takuuhintoja. Syöttötariffijärjestelmä sulkeutui uusien tuulivoimaloiden osalta marraskuussa 2017. Järjestelmä oli osasy nopealle tuulivoiman käyttöönotolle ja sen ansiosta hankekehittäjät pystyivät ottamaan isompia riskejä ja implementoimaan uutta tuulivoimateknologiaa osaksi hankkeitaan.

Vastaavalla tavalla syöttötariffijärjestelmä oli muissa maissa implementoitujen tukijärjestelmien kanssa luomassa tuulivoimamarkkinoille tarvittavaa vakautta ja ennakoitavuutta, mikä puolestaan mahdollisti turbiininvalmistajien investoinnit tuulivoimateknologian kehittämiseen.

Nopean teknologisen kehityksen lopputuloksena Suomen ensimmäinen kokonaan markkinaehtoinen tuulivoimahanke julkaistiin vuonna 2018. Järjestelmää on vuosien varrella myös kritisoitu kalleudesta ja markkinaehtoisuuteen puuttumisesta. Jälkikäteen tarkastellen on silti helppo todeta järjestelmän onnistuneen keskeisimmässä tavoitteessaan eli markkinaehtoisen tuulivoimatuotannon mahdollistamisessa.

Kiinteistöverojärjestelmä on edistänyt maatuulivoimaa, mutta jarruttanut merituulivoimainvestointeja

Kuntien kannalta myönteinen kiinteistöverojärjestelmä on myös ollut vauhdittamassa maatuulivoimahankeiden toteutumista. Tuulivoimalat ovat olleet kunnille merkittävä kiinteistöverotulojen lähde etenkin vuoden 2018 uudistuksen jälkeen, kun tuulivoimaloiden kiinteistöveroprosenttia korotettiin. Runsaat verotulot kannustavat kuntia kaavoittamaan tuulivoimahankeita.

Tuulivoimalasta voidaan saada kiinteistöveroja sen koko käyttöajan ajan, joka voi uusimmalla teknologialla olla jopa 30 vuotta. Ilman kunnille suotuisaa verotusta hankekehittäjillä olisi paljon vaikeampaa saada kuntia hankkeidensa taakse, mistä muun muassa Ruotsissa koetut haasteet maatuulivoiman paikallisessa hyväksyttävyydessä on hyvä esimerkki. Kuvaavaa on, että Suomen tuulivoimaa koskeva kiinteistöverotusjärjestelmä on toiminut innoittajana Ruotsin hallituksen kaavailemassa uudessa tukijärjestelmässä kunnille, joihin rakennetaan maatuulivoimaa.

Kiinteistöverojärjestelmän piiriin kuuluvien aluevesien kohdalla kiinteistöverojärjestelmän vaikutus ei kuitenkaan ole ollut yhtä suotuisa. Merituulivoimalan perustukset ovat huomattavasti kalliimpia maatuulivoimalaan verrattuna, minkä vuoksi maksettava kiinteistövero muodostuu maatuulivoimaan verrattuna huomattavasti suuremmaksi, lisäten siten jo entisestään maatuulivoimaa kustannusintensiivisemmän alan kustannustaakkaa. Siinä missä samainen kiinteistövero on jopa edistänyt maatuulivoiman kehittämistä Suomessa, sen vaikutus merituulivoima-alaan on ollut pikemminkin investointeja jarruttava.

Samalla ohjauskeinolla voi siis olla näennäisesti samankaltaisella teollisuudenalalla hyvin erilainen vaikutus, kun lähtökohdat ovat erilaiset. Tämä korostaa sitä, kuinka tärkeää on ymmärtää lähtökohdat niillä toimialoilla, joihin ohjauskeinot vaikuttavat, sekä ennakoida näitä vaikutuksia. Näin ohjauskeinon mahdollisia negatiivisia vaikutuksia voidaan pyrkiä välttämään.

Vihreän vedyn tiukka määritelmä EU:ssa investointien kipupisteenä

Aina kuitenkin hyvin tarkoituksin suunnitellut ohjauskeinot eivät toimi kuten on oletettu. Vihreä vety, eli uusiutuvalla sähköllä tuotettu vety, on tästä tuore esimerkki.

EU:ssa on säädetty kunnianhimoiset tavoitteet vihreän vedyn tuotannolle ja käytölle mutta samalla tiukat edellytykset sille, millainen vedyntuotanto täyttää vihreän vedyn määritelmän. Tavoitteena on lisätä vihreän vedyn käyttöä hiilestä irtautumisen välineenä niin teollisuudessa kuin liikenteessäkin ja käyttää vetyä esimerkiksi energian varastoinnissa. Vuoteen 2050 mennessä uusiutuva vedyn on tarkoitus kattaa noin 10 % EU:n energiantarpeesta.

Vihreän vedyn määritelmä oli pitkän valmistelun ja poliittisen neuvottelun lopputulos. Epävarmuus valmistelun aikana ja lopulta hyväksytyt tiukka määritelmä ovat toistaiseksi kuitenkin jarruttaneet vetyinvestointeja, kun kriteerien täyttäminen on helposti saavutettavissa vain harvoilla alueilla. Loppuvuodesta EU:sta kantautui huhuja Saksan halusta avata asetukset ja lykätä kriteerien soveltamista alun perin sovitusta. Vaikka vihreän vedyn määritelmä on tiukka, investointiympäristöön liittyvät poliittiset epävarmuudet voivat olla vielä haasteellisempia investoijille. Erityisesti tämä riski korostuu, kun kyse on vihreän vedyn kaltaisesta tuotteesta, jonka markkinat ovat vasta kehittymässä. Suomessa ensimmäiset vihreän vedyn projektit on nyt saatu menestyksellä käyntiin, ja ennakoimattomat muutokset sääntely-ympäristössä voisivat pahimmillaan hidastaa tätä kehitystä.

Selkeä ja johdonmukainen sääntely-ympäristö, joka tukee uusien teknologioiden ja toimintamallien käyttöönottoa, on vihreän siirtymän kannalta välttämätön. Jotta Suomi pysyisi mukana vihreän siirtymän kehityksen kärkijoukoissa, tarvitaan toimivia kannustimia investointien varmistamiseksi. Jo olemassa olevia järjestelmiä pitääkin kehittää edelleen ja ottaa mallia myös muissa maissa käyttöön otetuista toimiviksi todetuista järjestelmistä.

[Ilmoittaudu mukaan Suureen ilmasto- ja energiapäivään 12.2.2025.](#) Voit osallistua tilaisuuteen paikan päällä Helsingissä tai etäyhteydellä.